

Almanac de Interlingua

Numero 24 – Octobre 2011

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le despero del navegantes

Inviata per Gibrail Caon

Imbarcante in un nave verso le Nove Mundo, familias portugese, aventureros de tote specie, nobiles, religiosos, prostitutas et marineros lassava retro toto que se poterea relationar con dignitate. Il non habeva a bordo intimitate ni garantia de integritate physic – maladies, stupros, famine et sete era riscos inherente ad viage, sin contar le periculo de accidentes. Disvestite del glamourisation normalmente prestate ad pioneros, le saga de ille viagiatores se monstra repugnante, ma irresistibile, como tote aventura.

Assi, homines ha abandonate Europa, fugiente del citates portugese in que habeva cognoscite le plus absolute pauperitate. Ha imbarcate in le caravellas et naves del epocha del discoperimentos, ubi illi serea subjecte ad innumere violentias, extreme exposition, situationes eschatologic, maladies et suffrentias que in terra firme jammais attingerea le mesme grado. A bordo del vascellos toto serea plus intense et dolite, sin sperantia de negotiation con le fato.

In le die del partita, le ambiente deveniva agitate. Prostitutas et religiosos se misceva in le porto, ubi un missa era precate in favor del aventureros. Navegante per le riviera Tago (Tejo in portugese), le capitano passava in inspectiones per le viagiatores, conferente nomines et averante si habeva desertiones. Postea, pro inhibir le presentia de clandestinos, faceva con que le passageros se presentava le un ad un.

Al contrario de lo imagine, le capitano de celle tempores deteneva un carga mermente politic, nihil comprehendente del arte de navigar. Essente un nobile de position in le regno, le capitano esseva illac pro dar le ultime parola, representante le rege in persona, ma, si habeva iudicio, nunquam contrariarea le decisiones technic del pilota. Insister in le menda poteva conducir le vascello ad un inevitabile naufragio. De plus, il habeva ja multo con que preoccupar se, nam haberea que administrar le conflictos inter personas et gruppos imbarcate – que non era poc.

Quando le sol comenciava ad evanescer in le horizonte, le vita se transformava. Le passageros descendeva al rez-de-chaussé del vascello in cerca de refugio, se miscente con le marineros et soldados. Ma non solmente con illes. Le spatio disponibile a bordo era divide con le onere et le animales vivente, inter le quales boves, porcicos, arietes, capras et gallinas. Le animales era destinate ad popular le futur colonias et ad servir de alimento preter le viage, ma era tamben fontana de problemas: le production de stercore et urina contribueva pro aggravar le quadro de maladies inter le humanos. Era tal le compression que, in le rez-de-chaussé inferior, le aer et le lumine deveniva scarse. Illos entrava per foramines inter le ligno, que anque lassava passar aqua, faciente le rez-de-chaussés oppressive, calde et humide.

In ille ambiente insalubre, marineros, soldados et passageros restava accumulate, compartiente poc cameras, dormiente in un del multe couchettes de ligno suspense, de tres o quatro pavimentos. Le systema era de alternantia et devenirea cognoscite como “lecto calde”.

Le disconforto et le absentia de intimitate era general, ma le condition social de cata individuo poteva facer su sojorno un poco minus suffrite. Le capitano, su officiales le plus graduate et le nobiles non restava con le gente minute. Illes era allogiate in loges privative, lo que facilitava le transportation del sposa et le filia. Assi, illas esserea minus exposite al regardos concupiscente de marineros inscrupulose, sempre in cerca de un opportunitate pro violar le scarse feminas imbarcate. Le majoria, sed, restava confinate in spatios minuscule et besoniava contener le repugnantia ante le companiones, qui satisfaceva le besonios coram. Il era necesse defecar in un barril, misse in le rez-de-chaussé, pois que il habeva enorme risco de cadita al mar si le infelice se inclinava super le armatura del deck – semel in aquas, on poteva facer nihil pro salvar le. In ille chaos, algunos ructava, vomitava et laxava ventos, dum alteres prendeva lor repastos.

Le caravella es un imbarcation de facile manovra create per le portugeses e multo usate durante le epocha del discopertas. Comportava un equipage de circa vinti membros. Attingeva 25 metros longe e 7 metros large e habeva duo o tres masts con velas latin (triangular) que lo permitteva avantiar in zigzag contra le vento.

Le manco de spatio affectava le amonta de victos imbarcate. In ultra, le carentia de alimentos in Portugal faceva venir a bordo alimentos mal conservate, aggravante le quadro de sanitate et despero de passageros. In le lista de victos constava, officialmente, carne bovin curate con fumigation, pisce sic o salate, fabas, lentos, cepas, aceto, lardo, oleo de oliva, olivos, farina de tritico, oranges, biscuits, sucro, melle, uvas sic, prunas, alimentos in conservation et diverse caseos. Ultra barriles de vino, quasi transformate in aceto, et aqua que, depost alcun septimanas, deveniva un nascituro de larvas, un foco de diarrhea et altere maladies.

Pro inricchir le dieta, les qui non habeva moneta chassava rattos et blattas pro mangiar. Sin saper, consumente le carne rattin, illes evitava le principal maladia presente in le imbarcation: le scorbut, que, provocate per le manco de vitamina C, causa le inflation del gingivas et perdita del dentes, dolores in le gambas et, in casos

extreme, le morte. Illo perque le ratto es un del poc animales que synthetisa vitamina C ab ulle alimento consumite. In realitate, quando le famine era plus forte, il valeva consumer le carne del companiones morte et le corio del scarpas. O robar le plus debilitatos. Le routine dur deveniva le homines cruel. Le patres oblidava le filios per un tracto de aqua fetide, fratres se occideva per un poco de biscuit mucide et le principios christian era abandonate mesmo per le clericos. Le ordine era superviver.

Date le enorme risco de motin, le Corona portugese obligava le homines qui deteneva le poter ad ambular armate con minimalmente duo pistolas, un spada et un daga. Haber un arma era prohibite ad passageros et soldatos. Munition et armamentos altere era troppo clause in un armario, vigilate le tempore integre. Si il habeva attacco de piratas, le regula cambiava et le imbarcatos era convocate ad defender le vascello.

Adaptate de un articulo publicate in le revista brasilian *História Viva*, numero 68. Le illustration esseva accrescite per le editor.

Archeologia de guerra

Post 20 annos de prohibition, recercatores estranier retorna a Iraq pro cercar indicios del prime urbes erecte per le homine.

Finite le prime Guerra del Golfo, al initio del 1990s, un del patrimonios historic major del humanitate immergeva in duo decennios de obscuritate. Le regime de Saddam Hussein prohibeva le accesso de archeologos estranier a sitios guardante secretos de Mesopotamia e del Imperio Persian, situate al margines del fluvios Tigris e Euphrate. Iste anno, tamen, un gruppo de tres recercatoras statounitese viagiava al territorio occupate per lor pais a fin de reprendre le cerca al prime urbes erecte per le homine.

“Le sol maniera que nos ha trovate pro entrar in le pais esseva per un compania touristic britannic”, explica Carrie Hritz, anthropologa e professora del universitate Penn State. Illa leaderava le gruppo, que contava ancora sur le auxilio de recercatores del Universitate de Basra e de guardacorpores particular local durante le cinque dies de expedition. “Le archeologos iraqi ha continuate le travalio in le ultime annos, ma lor recercas non esseva documentate”, afferma Carrie.

Paradoxalmente, Saddam Hussein esseva le principal responsabile per le trovata del sitios archeologic. In le 1980s, le tyranno faceva disaclar le margines del fluvios pro limitar le accesso del shiitas a lor aquas, faciente surger le restos de urbes ancian. “Le datos collecte adjuta a comprender como le concentrationes human se organisava cinque millennios ante Christo”, conta Carrie. Le recerca complete debe publicar se in le veniente menses.

Ultra investigar le passato, le expedition statounitese habeva le objectivo de reponer le communitate academic iraqi in le mappa mundial. Durante le prime septimanas del invasion a Iraq, in 2003, le laboratorios del Universitate de Basra esseva saccheate. Ora, le recercatoras promitte includer le creditos a lor collegas in iste nove studio. “On poteva ancora provider lor accesso a un banca de datos reuniente milles de travalios scientific publicate per universitates de tote le mundo”, completa Carrie.

Publicate in le revista *IstoÉ*, le 6 april 2011.

Mexico alberga le Jocos Panamerican

Inter le 14 e le 30 octobre ha loco in Guadalajara le 16e edition del Jocos Panamerican. Participara 6 mille athletas representante 42 paisas in 36 modalitates sportive. Il es le tertie occasion que Mexico alberga le jocos, ma le duo editiones anterior habeva como sede le capital national. Le prime Jocos Panamerican se disputava in Buenos Aires in 1951. Le competition occorre a cata quatro annos, secundo le modello del Jocos Olympic. Como on pote vider in le ranking historic a basso, le avantage del Statos Unite ha essite absolute – le pais vinceva tote le editiones excepto le prime. Assi mesmo le competitivitate es grande e solmente tres paisas ha nunquam conquistate ulle medalias: Aruba, Sancte Christophoro e Nevis, e le Insulas Virgine Britannic.

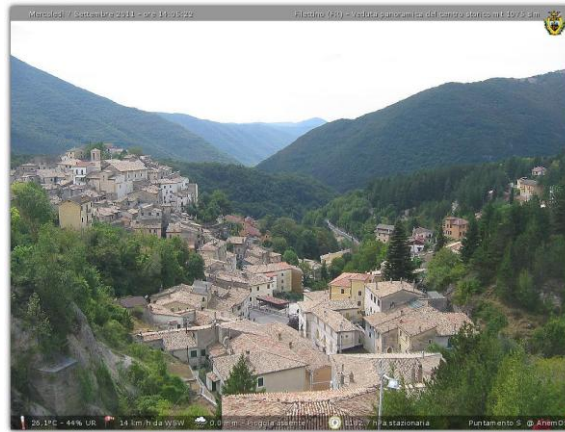
Position	Pais	Medalias de auro
1	 Statos Unite	1769
2	 Cuba	781
3	 Canada	347
4	 Argentina	258
5	 Brasil	239
6	 Mexico	155
7	 Venezuela	73
8	 Colombia	58
9	 Chile	36
10	 Puerto Rico	21

Europeos e immigrantes – momento pro reflexion

“Europa es le sol continente delimitate per su identitate cultural. Su frontieras, que va del grande insulas nordatlantic usque al Montes Ural, e del costa nord mediterranean usque al limites de Scandinavia, alberga populos que, differente in minutias, se equa in le cultivation de valores erecte per le historia, philosophia, religion, arte e, claro, le spada. Considerate unicamente le puncto de vista geographic, Europa non existerea, esserea non plus que un peninsula occidental asiatic. Per su specificitate, il es natural que il ha tension inter le citatanos de un continente habente su definition in le cultura e le immigrantes african o medieoriental exhibente habitos e costumes diverse e, non raro, antagonic a los del europeos. Lo que non es natural es que le governamentos de Europa non ha un consistente strategia de assimilation de iste populationes a su modo de vita. Assimilar non significa converter religiosemente, ma inculcar in iste immigrantes le valores democratic que ha modulate Europa, assi como refrenar le repulsa del europeos a lo que es differente. Le question es que nulle de iste cosas ha essite facte. In nomine de lo politicamente correcte, millones de musulmanes vive in le citates major de Anglaterra, Francia, Germania e Italia sub codigos incompatible con le civilisation europeae, durante que on non pone bridas sur le xenophobia alimentante le extremismo de dextra. Le xenophobia se ha nutrita anque del alte taxas de disoccupation inter le juvenes, qui passa a vider le estranieros como competidores in le mercato laboral.”

Le paragrapho supra es parte del articulo *As raíces do mal* (‘Le radices del mal’), per le jornalista Diogo Schelp, publicate le 3 agosto 2011. Le articulo aborda le attacco promote per Anders Breivik le ultime 22 julio in Norvegia, causante le morte de septanta-septe personas.

Le plus recente ministato europees

Panorama de Filettino, a 70 kilometros de Roma, in le region italian Lazio. Con territorio de 77 kilometros quadrate, le localitate serviva de refugio del invasions saracen in le 800s, gratias a su relievo montaniose.

Le urbe Filettino ha cuneate su proprie pecunia como le prime passo al independentia de Italia, mesura que intende adoptar in protesto contra un plano per le prime-ministro Silvio Berlusconi previdente le disparition de municipios con minus que mille residentes.

Secundo le reformas economic approbate per le Consilio de Ministros le ultime 12 agosto, le *comune* de 554 habitantes deberea perder su autonomia administrative e incorporar se a Trevi, a 10 kilometros de distantia. Ante le situation, le burgomaestro Luca Sellari decideva transformar le urbe in un principato independente al modello del Republica de San Marino. Ille ha facte cunear pecunia proprie, baptisate *fiorito*, in cuje billetes se inscribe “Banca Popular del Principato de Filettino”, e ha inaugurate le websito www.principatodifilettino.com pro reinfortiar su causa. Le habitantes pote vestir un t-shirt con le scuto national e acquirer botilias de vino con etiquettas alludente al stato independente.

Sellari dice que se ingagiara in promover le secession de Italia, ma non ha acclarate le procedura legal que empleara pro illo. Secundo ille, le population es enthusiastate perque vide in su idea un alternativa al polemic proposition del governmento italian. Altre *comuni* in situation simile ha comenciate a admitter refugiatos libyan a fin de augmentar lor population e salveguardar lor status administrative. Secundo opposentes del plano de fusiones, le costo de iste parve citates equivale al impostos pagate per le population pro alimentar le 630 deputatos italian in le restaurante del Parlamento.

In accordo con le chef de Stato provisorio Luca Sellari, le *fiorito* (‘florite’ in italiano) es un annuncio de como Filettino va “florer sub su nove guisa”. Le citatanos plana conceder al principe Emanuele Filiberto, granfilio del ultime rege italian, le titulo de Principe de Filettino. Le motto del nove nation essera *Nec flector, nec frangor* (‘On non se curbara ni rumpera’).

Minus e minus catholicos in Brasil

Elaborate per le Fundação Getúlio Vargas, le *Nove Mappa del Religiones* apporta mal novas al communitate catholic. Ben que ancora le religion del majoritate del brasilianos, le Catholicismo attingeva in 2009 su plus basse proportion in tote le historia: 130 milliones o sia 68 per cento del population total. Sex annos antea, il esseva 73 per cento. Al initio del 1980s, 90 per cento. Le cadita plus notabile es inter le juvenes de 10 a 19 annos, probable ration per que le proxime Die Mundial del Juventute, in 2013, se realisara in Rio de Janeiro.

Post un grande augmentation durante le 1990s, le proportion de evangelicos pentecostal se ha stagnate, ma ha crescite le numero de protestantes traditional como baptistas, presbyterianos e lutheranos. Tamben plus personas se ha declarate sin religion.

Se insenia espaniol per le vinos de Espania

Le Instituto Cervantes de Nove York promove iste autumnno boreal duodece seminarios sur vinos pro fomentar le apprentissage de espaniol, con emphase sur le vocabulario del viticultura. Le correspondente del revista specialisate *Club de Gourmets* insenia sur le evolution del viticultura espaniol in le ultime centennio, e duo sommeliers abborda historia, geographia, climate e cultura espaniol in le seminario *Cognosce Espania per su vinos*. Al fin, on face un viage virtual per tote le partes del nation iberic.

Conversations e-postal

Le sequente fragmento in anglese esseva inviate a me per Patricio Negrete, qui ha recercate sur le uso del participio passate in Interlingua. In basso on lege le commentario que io le inviava al occasion.

Double-stem verbs

The [Neolatin](#) vocabulary that underlies Interlingua includes a group of verbs whose [stems](#) mutate when attached to certain suffixes. For example, *agente*, *agentia*, *actrice*, *activista*, *reagente*, *reaction* are all derivatives of *ager* ‘to act’, but some use the primary stem *ag-* while othes use the secondary stem *act-*. There are hundreds of such verbs, especially in [international scientific vocabulary](#).

sentir ‘to feel’ (second stem: *sens-*) → *sentimento*, *sensor*

repeller ‘to push away’ (second stem: *repuls-*) → *repellente*, *repulsive*

This raises a logical issue. Adding *-e* to one of these secondary stems produces an adjective that is structurally and semantically equivalent to the past participle of the same verb. *Experte*, for example, is related to *experir* ‘to experience’, which has the past participle *experite*. Yet, semantically, there is little difference between *un experte carpentero* ‘an expert carpenter’ and *un experite carpentero* ‘an experienced carpenter’. Effectively, *experte* = *experite*. Furthermore, one can form a word like *le experito* ‘the experienced one’ as a quasi-synonym of *le experto* ‘the expert’.

This process can be reversed. That is, can one substitute *experte* for *experite* in compound tenses (and other second-stem adjectives for other past participles).

Io ha experte tal cosas antea = *Io ha experite tal cosas antea* ‘I’ve experienced such things before’

Illa ha scripte con un pluma = *Illa ha scribite con un pluma* ‘She wrote with a quill’

The original Interlingua grammar (Gode & Blair, 1951) permitted this usage, and illustrated it in one experimental text. A minority of Interlinguists employ the irregular roots, at least occasionally, more often with recognizable forms like *scripte* (for *scribite* ‘written’) than opaque ones like *fisse* (for *findite* ‘split’). The practice is controversial. Deprecators suggest that they complicate the active use of Interlingua

and may confuse beginners. Proponents argue that by using the irregular participles, students of Interlingua become more aware of the connections between words like *agente* and *actor*, *consequentia* and *consecutive*, and so on. A compromise position holds that the irregular forms may be useful in some educational contexts (e.g., when using Interlingua to teach international scientific vocabulary or as an intermediate step in the study of Romance languages), but not in general communication.

Le explication que tu inviava sur le participios irregular es concise e precise, e expone inclusive le opiniones pro e contra iste practica. Mi ration pro preferer los es que, in multe casos, le forma regular non es natural. In nulle lingua de controlo tu trovava p.ex. *scribite*, *facite*, *dicite*, *vidite*, proque iste verbos es irregular sia in espaniol, in francese, in italiano o in portugese. Iste formas in *-ite* es artificial, lo que va contra le philosophia naturalistic del interlingua proposita per le IALA.

Per le mesme motivo io non sole usar le formas numeric *dece-un*, *dece-duo*... *dece-cinque*, ja que tote le linguas de controlo ha formas equivalente a *undecé*, *duodece*... *quindecé*. (In francese e italiano on ha mesmo *sedece*, e in latino tamen *septendecé*, *octodece* e *novemdecé*.)

Il restara ancora plure participios que es regular in alcun linguas e irregular in alteres – alcun verbos admitte le duo formas intra un mesme lingua, como le portugese *morto* e *morrido*. Le verbo *producer* p.ex. ha *producido* e *produzido* ma tamen *produit* e *prodotto*, de modo que in Interlingua on potera seliger inter *producite* e *producte*. Iste ultime forma forsan sona estranie, ma illo es totalmente compatibile con *producto*, *production*, *productive* – al fin le participio passate es un forma tanto verbal como nominal, dunque illo pote derivar tanto del infinitivo verbal como del substantivos e adjectivos. In general, tamen, io sole evitar formas multo obscur como *vase* (de *vader*, observabile in le derivato *evader-evasion*) o *vente* (de *venir*, observabile in *evenir-evento*).

Ecce le description de mi practica e mi motivationes, que ni sempre es ben recepte per altere interlinguistas desiderose de imponer lor puncto de vista. Vermente, le strategia liberal del IALA, autorisante le uso de formas non-standard, non poterea haber resultado differente. Le divergentias e schismas es cosas tanto ancian como le proprie linguas – ja in tempores classic il habeva alcun grecos qui voleva reformar lor lingua natural, regularisante le declinationes e conjugationes!

Si alcun lector desira manifestar se super iste thema, su commentario debe esser inviate al e-posta del Almanac.

Duo annos del Almanac de Interlingua

Al occasion de su secunde anniversario, le Almanac computa in total 44 abonatores. De illes, 17 vive in Sudamerica, 8 in Nord- e Centroamerica, 16 in Europa, 2 in Asia e 1 in Oceania. Le cassa e-postal ha accumulate durante iste biennio circa 180 messages de lectores, alcunes publicate in le Almanac, assi que le editor regratia per le participation del interlinguistas e del interessatos. Gratias anque a totes qui ha auxiliante a divulgar iste publication e collaborate con articulos o traductiones.

Pro recipere le Almanac gratuitamente tote le menses, le interessato debe inviar un sollicitation al e-posta del editor. Le editiones passate es disponibile pro descarga in le blog <http://almanacdeinterlingua.blogspot.com>, organisate per Aender dos Santos.

Reproducer le textos e imagines del Almanac de Interlingua es licite, gratuite e stimulate, sub le demanda de non alterar los e de sempre mencionar le fonte. Errores de digitation, de grammatica o de contento potera esser informate per e-posta. Le correctiones essera publicate in un edition futur.